

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

Г. Г. Березовська

ЕТНОЛІНГВІСТИКА

Навчальний посібник

Умань – 2018

УДК 81.161.2'28(072)

Б 48

Рецензенти:

кандидат філологічних наук, доцент Молодичук О. А. ;

кандидат філологічних наук, доцент Тищенко Т. М.

Друкується за рішенням вченої ради факультету української філології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 3 від 31 жовтня 2018 року).

Березовська Г. Г.

Б48 Етнолінгвістика : навчальний посібник / укл.
Г. Г. Березовська. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. – 112 с.

Пропонований навчальний посібник з етнолінгвістики містить теоретичний матеріал, практичні заняття до кожної теми, тестові завдання, термінологічний словник, перелік питань до іспиту та індивідуальні навчально-дослідні завдання, список основної і додаткової літератури.

Для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

УДК 81.161.2'28(072)

Зміст

Передмова	4
Опис навчальної дисципліни	5
Програма навчальної дисципліни	8
Частина перша	
Тема 1. Етнолінгвістика як наука про народну мову	12
Тема 2. Етнолінгвістика в колі суміжних наук	16
Тема 3. Розвиток етнолінгвістики	23
Тема 4. Мова як виразник національної культури	30
Тема 5. Мова – визначник та інтегратор етносу	37
Тема 6-7. Українська народна символіка	45
Тема 8. Етнолінгвістичний аспект української фразеології	50
Тема 9. Етнолінгвістичне дослідження художнього тексту	55
Частина друга	
Практичне заняття № 1 Етнолінгвістика як розділ мовознавства ..	61
Практичне заняття № 2 Етнолінгвістика в колі суміжних наук	63
Практичне заняття № 3 Розвиток етнолінгвістики	65
Практичне заняття № 4 Мова як виразник національної культури	67
Практичне заняття № 5 Мовні одиниці в етнолінгвістичному контексті	70
Практичне заняття № 6 Українська міфологія	73
Практичне заняття № 7 Українська народна поетична символіка	75
Практичне заняття № 8 Фразеологізми як мовні знаки національної культури	77
Практичне заняття № 9 Етнолінгвістичне дослідження художнього тексту	80
Тестові завдання	83
Індивідуальні навчально-дослідні завдання	89
Питання до іспиту	90
Термінологічний словник	92
Література	108

ПЕРЕДМОВА

Курс «Етнолінгвістика» тісно пов'язаний зі змістом базових лінгвістичних, філологічних і гуманітарних дисциплін, зокрема з курсами «Сучасна українська літературна мова» (розділ «Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія»), «Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство», «Історія української мови», «Культурологія», «Філософія», «Психологія» тощо. Етнолінгвістика як наука перебуває на стику лінгвокультурології, фольклористики, етнопсихології, етнології.

Пропонований навчальний посібник розрахований на магістрів III курсу денної і заочної форм навчання факультету української філології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини напряму підготовки 014. Середня освіта (Українська мова і література). Його структура повністю відповідає навчальній програмі дисципліни «Етнолінгвістика», що побудована за вимогами кредитно-трансферної системи організації навчального процесу у вищих закладах освіти.

У посібнику вміщено програму навчальної дисципліни, подано теоретичний матеріал (опорні конспекти лекцій), який відповідає змісту робочої програми навчальної дисципліни «Етнолінгвістика», а також розроблені практичні заняття, у яких відповідно до тем запропоновано плани практичних занять, перелік питань для самоконтролю, домашні й аудиторні завдання, завдання для самостійної роботи, рекомендовано список літератури, яка допоможе студентам у підготовці до практичного заняття. Пропонований посібник також включає індивідуальні навчально-дослідні завдання, перелік питань до іспиту, термінологічний словник, рекомендовано список основної та додаткової літератури, дібрано тестові завдання, які передбачають перевірку й закріплення набутих знань.

Загальний обсяг курсу «Етнолінгвістика» становить 90 годин, з них 18 годин – лекційні, 18 годин – практичні і 54 години відведено на самостійну роботу студентів. Форма контролю – іспит.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки/спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта	Нормативна	
Модулів – 2	Напрямок підготовки/спеціальність: <u>014.01 Середня освіта</u> <u>(Українська мова і література)</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – Підготовка рефератів на задані теми.		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		5-й	5-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: 4 аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітній ступінь: магістр	18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	4 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		29 год.	57 год.
		Індивідуальні завдання:	
		25 год.	25 год.
Вид контролю:			
	екзамен	екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40% / 60%

для заочної форми навчання – 9 % / 91 %

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – дати студентам знання про мову в її відношенні і взаємодії з культурою, етнокультурними і етнопсихологічними факторами, що впливають на функціонування і розвиток мови. Показати історію духовного розвитку нашого народу та його мови, формування загальнонародної та літературної мови, роль усної народної творчості в розвитку культури і мови українського народу.

Основні завдання вивчення дисципліни – освоїти ряд теоретичних понять та категорій цієї комплексної мовознавчої дисципліни, осмислити місце етнолінгвістики серед інших наук, ознайомитися із основними школами і напрямками слов'янської та української етнолінгвістики, засвоїти знання про етнолінгвістичну інтерпретацію мовних явищ, формування умінь і навичок їх етнолінгвістичного аналізу.

Компетентності, що будуть сформовані у результаті вивчення дисципліни.

1. Здатність поважати і цінувати історико-культурну спадщину і традиції власного народу, літературну мову.
2. Уміння застосовувати знання з основних понять мовознавчої науки, вільно оперувати мовознавчим матеріалом.
3. Здатність використовувати знання художньої тропіки в етнолінгвістичному аспекті; інформацію про словесні символи; поняття діалектів, етнографізмів як національних деталей; регіоналізмів, їх ролі у поглибленні української мови; праці українських етнографів.
4. Здатність використовувати набуті знання з етнолінгвістики у пізнавальній та професійній діяльності в галузі гуманітарних наук та власній науково-дослідницькій діяльності.

Результати навчання.

1. Володіння набутими знаннями наукової дисципліни, окреслення дефініції основних понять і термінів, визначення специфіки етнолінгвістики.
2. Здатність розглядати народний світогляд, народне світорозуміння в категоріях мовної системи.
3. Здатність встановлювати зв'язок між мовою та різними сторонами матеріальної і духовної культури етносу – міфологією, релігією, звичаями, мистецтвом, етнопсихологією.
4. Уміння виконувати етнолінгвістичний аналіз як складову етнокультурного словесного масиву.

Навчальне видання

ЕТНОЛІНГВІСТИКА

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 26.11.2018 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 6,51

Тираж 100 прим. Замовлення № 2999

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19, вул. Садова, 2

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 3-51-33, (067) 104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavi008@gmail.com

vizavisadova@gmail.com